

Alusta alkaen 14. 1 Moos 11:1-9

24.1.2008 Savonlinnan Tuomiokirkko

Babelin torni ja kielten sekoitus

Vuorossa on kertomus Babelin tornista.

Koko maailma käytti samoja sanoja ja puhui yhtä kieltä (1 Moos 11:1).

Raamatun kertomuksessa palataan 1 Moos 10. ja 11. lukujen välissä aivan kuin taaksepäin kertomuksen kulussa. Edellä on nimittäin puhuttu eri kansojen syntyisestä, mutta tässä sitä ei enää muisteta. Ihmiskunta on taas yksi joukko, jolla on yksi kieli.

Kansojen, kulttuurien ja kielten moneus ei ole pelkästään siunaus

Syynä kertomuksen juonessa olevaan epäjatkumoon on mitä ilmeisimmin se, että kertomusta Babelin tornista on kerrottu Israelissa ja ennen sen päätymistä osaksi Raamattua. Kun vanha kertomus toimitettiin osaksi Pyhiä Kirjoituksia, sitä ei saatu saumattomasti sopimaan osaksi kokonaisuutta. Raamattua vanhemmassa kertomuksessa oli kyse aitiologiasta eli kertomuksesta, jonka tarkoituksena on jonkin huomiota herättävän asiantilan synnyn selittäminen (ks. ed. luennoista). Babelin torni –kertomus sisälsi monia aitiologioita eli vastasi monen asian syntyä koskeviin kysymyksiin samalla kertaa: 1) Mistä ovat saaneet alkunsa ne Mesopotamian valtavat zikkurat –pyramidit, joista kiersi tarinoita koko muinaisessa maailmassa ja joiden olemassaolon israelilaiset saivat omin silmin todeta pakkosiirtolaisuuden aikana? 2) Miksi ihmiset puhuvat eri kieliä eivätkä ymmärrä toisiaan? 3) Mistä Babelin kaupunki on saanut nimensä?

Kun vanha kertomus Babelin tornista toimitettiin osaksi Raamatun kertomusta, siitä tuli osa suurempaa kokonaisuutta. Tällöin vanha, kolminkertainen aitiologinen merkitys toisaalta säilyi, toisaalta uudessa kontekstissaan kertomus sai uuden merkityksen osana maailman luomisesta sen loppuun ulottuvaa jumalallista kertomusta.

Eri kansojen ja kulttuurien olemassaolo on kaksitahoinen juttu. Siksi siitä pitää kertoa kaksi eri kertomusta.

Toisaalta se on Jumalan hyvyden ja ehtymättömän luovuuden osoitus. Ajattele Amazonin sademetsän intiaaneja, Haukiveden rantojen savolaisia ja New Yorkin katujen rap -kulttuuria. Kaikissa ilmaistaan erilaisilla tavoilla sitä, mitä on olla ihminen Jumalan luomassa maailmassa. Tästä puhui kansojen luettelo, jota käsiteltiin viime kerralla.

Mutta eri kulttuurien olemassaolo on samalla myös rangaistus ja haitta ihmiskunnalle. Jos haukiveteläinen mies menisi New Yorkin katujen väen pariin, hän ei ymmärtäisi mitään ja saisi ehkä turpiinsa. Tätä eri kulttuureihin liittyvää murheellista puolta ihmetellään Babelin torni-kertomuksessa.

Historiallinen muistuma kansainvaelluksista

Kun ihmiset siirtyivät itään, he löysivät Sinearin maasta tasangon ja asettuivat sinne asumaan. (1 Moos 11:2)

Tämän taustalla on kirjoittajalle perimätiedon kautta säilynyt muistuma menneisyyden suurista kansainvaelluksista. Kymmenentuhannet perheet lähtivät yht' aikaa liikkeelle etsimään uutta asuinseutua. Hedelmällinen tasanko oli hyvä paikka ja kun sellainen löytyi, niin vaellus päättyi.

Tässä kertomuksessa Baabelin kaupungin perustamiseen johtanut kansanvaellus (josta ilmeisesti tämän kirjoittajilla oli vanhojen kertomusten välittämiä historiallisia muistumia) on sovellettu käsittämään koko ihmiskuntaa. Raamatun kertomus alkaa sisältää viittauksia historiaan, tunnettuihin paikkoihin ja aikoihin. On historiallinen fakta, että ihmiskunnan ensimmäinen korkeakulttuuri syntyi juuri Mesopotamian lakeudella.

Ihmisten nuoruuden intoa, viisautta ja uhoa

Ja he sanoivat toisilleen: ”Tekkäämme tiiliä ja polttakaamme ne koviksi.” Ja he käyttivät tiiliä rakennuskivenä ja asfalttia muuraamiseen. He sanoivat: ”Rakentakaamme itsellemme kaupunki ja torni, joka ulottuu taivaaseen asti. Ja tekkäämme itsellemme nimi, ettemme hajaantuisi yli kaiken maan.” (1933 käännös; ”Sillä tavoin saamme mainetta emmekä myöskään hajaannu yli kaiken maan.”)

Kun jokin kansa lähti vaellukselle kohti uutta asuma-aluetta, se oli nuori kansa. Täynnä tulevaisuuden suunnitelmia ja intoa, mutta myös viisautta ja voimaa näitten suunnitelmien toteuttamiseen.

Sellaiseksi tämä kertomus kuvaa myös nuoren ihmiskunnan. Kahteen kertaan on kerrottu, kuinka ihmiset kannustavat innoissaan toisiaan valtavaan rakennusurakkaan. Mutta innon lisäksi heillä on myös viisautta. Tämän kirjoittajan asumassa maassa, Palestiinassa, isot rakennukset tehtiin louhituista kivenjätkeleistä. Mutta Baabelin tasangolla ei ollut kiviä missään. Ihmiset kuitenkin ratkaisivat ongelman kirjoittajan mielestä epätavallisella, mutta kekseliäällä tavalla; poltetut tiilet toimivat kivinä ja asfalttipiki (siis eräänlainen maaöljy, jota Irakissa on nykyäänkin) laastina (sanaleikki: hemaar = asfalttipiki, homeer = laasti). Ihmiskunta oli jo muinoin niin älykäs, että se voitti tekniset vaikeudet ja rakensi taivasta tavoittelevat torninsa niinkin vähäpätöisestä aineesta kuin savesta. Kekseliäisyydessä oli kyse samasta Jumalan ihmiskunnalle antamasta siunauksesta, joka ilmeni Kainin jälkeläisten tekemissä kulttuurisissa keksinnöissä (karjanhoito, musiikki, metallin käyttö).

"Tulkaa, rakentakaamme itsellemme kaupunki ja torni, jonka huippu ulottuu taivaaseen, ja tekkäämme itsellemme nimi, ettemme hajaantuisi yli kaiken maan".

Rakennettiin Baabelin torni, porrasympyrä.

Kaupunki – yhteisöllisyyttä, jonka taustalla myös uskonnollista uhoa

Rakentamisen tarkoituksena oli yhteiskunnan perustaminen. Ensimmäinen ihmisjoukko oli ymmärtänyt, että sen voima ja hyvinvointi oli yhteisöllisyydessä. Ihmiset tarvitsivat yhteisen kaupungin, jossa he saattoivat asua yhdessä sekä yhteisen merkin, johon samaistumalla he tunsivat olevansa saman yhteiskunnan jäseniä. Niinpä he päättivät rakentaa kaupunkiinsa tornin, ”jonka huippu ulottuu taivaaseen”. Samalla he ”tekisivät itselleen nimen” ja estäisivät joukkonsa hajaantumisen yli koko lakeuden.

”Herra laskeutui alas katsomaan kaupunkia ja tornia, jonka ihmiset olivat rakentaneet”.

Tässä on ironinen viittaus ihmisten kuvitelmaan siitä, että heidän torninsa ulottui Jumalan luo. On olemassa myös Raamatun ulkopuolisia viitteitä siitä, että taivaita varhaiset ihmiset rakennuksillaan tavoittelivat. Kaupunkikulttuurin synnyn eräs keskeinen syy on ollut uskonnollinen. Kaupunkeja alettiin rakentaa palvontapaikoiksi. Myös Baabelin torni –kertomus väittää, että kaupunkikulttuurin synnyn syy oli uskonnollinen.

Kyseinen uskonnon ja kaupungin yhteenliittyminen ei ollut viaton asia. Useat sen motiiveista olivat epäilemättä hyviä (ihmisten alkuperäinen Jumalan kuvallisuus ja uskonto jumalankaipuun ilmentymänä; tarve liittyä yhteen yhteisen symbolin alle). Olennaisena rakentamisen syynä oli kuitenkin ihmiskunnan taivaita tavoitteleva korskeus. Kaupungin ja sen uskonnollisen kultin rakentava joukko rakensi samalla välineet itsensä korottamiseen jumalalliseen asemaan. Jumalallinen valta oli ensisijassa papistolla ja hallitsijalla mutta alamaisena näille myös tavallinen kansa pääsi osalliseksi taivaaseen asti ulottuvan tornin tuomista uskonnollisista eduista: kaupungin ylijumalaan viittaavasta ”nimestä”, joka erotti sen asukkaat maaseudun hajallaan asuvasta väestöstä, joilla ei ollut mitään taivas-tornia vastaavaa.

Ihminen tekee itselleen ”nimen”

Kun kansa on nuori, toimeliaisuuden syynä on avoin tai kätkeyty uho; pitää olla parempi kuin muut. Sama pätee siihen intoon, jolla nuori ihminen elää elämäänsä. Pitää saada itselleen nimeä. Eli: Pitää saada mainetta. Silloin vasta "on joku". Ellei ole jollain alalla hyvä, niin tuntuu siltä, että häviää massaansa, eikä olemassaololla ole enää merkitystä, kun minua ei ihailta. Toisin sanoen: Minua ei rakasteta, ellen minä jollain alalla pysty "rakentamaan tornia, joka ulottuu taivaaseen asti". Siksi minä käyn kilpailemaan kauneudella, koulumenestyksellä, miellyttävyydellä, tai sitten vaikka kovuudella, että minua pelättäisiin ja saisin nimeä sillä tavalla. Tai ihan millä tavalla vaan.

Nuoruuden into ja eteenpäin pyrkiminen on tärkeä ja hyvä asia sekä nuorilla kansoilla, että nuorilla ihmisillä. Mutta huonoa se on siinä, että innossaan kunnian perään ihminen niin helposti korottaa itsensä Jumalan paikalle. Ihminen tekee itsestään oman luojansa, jos hän perustaa olemassaolonsa maineensa varaan.

Raamatun alun kertomuksista olemme lukeneet, kuinka Jumala on Luoja. Jumala on myös se, joka antoi ihmiselle nimen:

"Luodessaan ihmisen Jumala teki hänet kaltaisekseen. Hän loi ihmisen mieheksi ja naiseksi. Ja hän siunasi heidät ja antoi heille nimeksi ihminen silloin kun heidät luotiin" (1 Moos 5:1-2).

Jumala siis antoi meille nimen *ihminen*, kun hän loi meidät.

Siksi ihmisen ei itse tarvitse tehdä itselleen nimeä, nimittäin maineen merkityksessä. Pelkkä nimi "ihminen" riittää. Ei tarvitse kurotella nimen ja maineen perään saadakseen hyväksyntää. Kun tajuaa, että Jumala on se mikä hän onkin, nimittäin minun Luojani, niin silloin voin levollisena sanoa itselleen: "Minun nimeni on ihminen." Minun nimeni on ihminen. Ja se riittää. Jumala rakastaa minua pelkkänä ihmisenä. Minä saan myös itse rakastaa itseäni pelkkänä ihmisenä, kun tajuan, mikä kunnia on olla pelkkä ja silkkä ihminen. Minäkin kuulun siihen lajiin, josta maailmankaikkeuden Herra sanoi: "Tehkäämme ihminen kuvaksemme".

Lisäksi Jumala on vielä rakastanut pelkkää ja silkkää ihmistä niin paljon, että hän on Pojassaan sovittanut jokaisen ihmisen synnit. Oman kärsimisensä ja kuolemansa hinnalla. Tähän Jumalan rakkauteen ja hyväksyntään me voimme perustaa olemassaolomme ja itsekunnioituksemme. Kristus rakastaa minua, synneistäni huolimatta, silkkana ihmisenä.

Mutta jos ihmisen olemassaolo ja itsekunnioitus perustuu kilpailuun ja maineen perässä juoksemiseen, niin silloin ihminen on tehnyt itsestään oman Jumalansa. Hän on nimittäin silloin käytännössä itse istunut Jumalan paikalle. Hän on ottanut itselleen sen homman, joka kuuluu

Jumalalle: nimittäin olemassaolon lahjoittamisen. Olemassa olon ja nimen *ihminen* antaminen, sehän on Luojan tehtävä. Jos minun oma henkilökohtainen olemassaoloni perustuu nimen ja maineen hankkimiseen itselleni, niin enkö minä silloin pyri itse tekemään sellaista, mikä on Jumalan tehtävä?

Tai sitten omaksi jumalakseni tulee julkisuus ja tiedotusvälineet. Tämä näkyy nykyisin vaikkapa TV –ohjelmista. Ennen vanhaan ihmisenä oleminen oli elämää Kaikkivaltiaan kaikkinäkevän silmän alla. Niin kuin 1600 -luvun filosofi Berkeley sanoi: ”Esse est percipi. = Olemassaolo on havaituksi tulemistä”. Jumala havaitsee kaiken ja siksi hän on kaikkien olemassaolon perustus.

Nyt tuon Jumalan kaikkinäkevän silmän tilalle on tullut tosi –TV:n kaikkinäkevä silmä. Joillekin ihmisille olemassaolo on sitä, että pääsee joillain keinoin TV:ssä katsottavaksi. Ihmiset uivat vaikka matoja täynnä olevassa laarissa tullakseen TV:n kaikkivaltiaan epäjumalan silmän näkemiksi ja luodakseen itselleen nimen ja päästäkseen olemaan olemassa. Tai jos ei sinne, niin voi tulla olemassa olevaksi saamalla oman kuvansa internettiin.

Jumala ei katsonut hyvällä ihmisten ensimmäistä yhteistä yritystä. Se perustui sellaiseen itsekorotukseen, jonka salaisena syynä oli halu tulla itse omaksi Jumalakseen. Samalla se oli ihmisille itselleen yhtä tuhoisa yritys kuin nuoren yritys tulla olemassa olevaksi TV:ssä tai internetissä saavuttamansa nimen kautta.

Herra astui alas katsomaan kaupunkia ja tornia, jonka ihmiset olivat rakentaneet. Ja Herra sanoi: ”Katso, he ovat yksi kansa, ja heillä on yksi kieli, ja tämä on heidän ensimmäinen yrityksensä. Ja nyt heille ei ole mahdotonta mikään, mitä aikovatkin tehdä. Tulkaa, astukaamme alas ja sekoitakaamme heidän kielensä, niin ettei toinen ymmärrä toisen kieltä.” (11:5-7)

Vielä Jumalasta puhumisen monikollisuudesta

Alkupuolen luennoilla on pohdittu tarkemmin sitä, miksi Jumalasta käytetään tällä tavalla oudosti monikollista muotoa. Tässä sama ilmiö toistuu. Herra puhuu jälleen itselleen monikossa. Voidaan olettaa, että tämä piirre on ollut jo raamatullista kertomusta varhaisemmassa aitiologisessa kertomuksessa. Siellä se on ehkä ollut viittaus Herran taivaallisen sotajoukon, enkeleiden läsnäoloon. Nykyisessä kontekstissa enkeleistä ei kuitenkaan puhuta mitään. Monikollisen yksinpuhelun jälkeen toimii vain Herra, eivät enkelit.

Miksi yksijumalaisuutta painottava juutalainen uskonyhteisö on sallinut tekstin, jossa sen Jumala puhuu itsestään monikossa? Koko Raamatun kanonisen kertomuksen huomioiva tulkinta ratkaisee ongelman seuraavasti: Herran yksinpuhelun monikollisuuden syy on se, että Jumala on Pyhä Kolminaisuus. Herran Henki ja Herran Sana olivat läsnä, kun Herra pohti, mitä ihmisten ensimmäiselle poliittis-uskonnolliselle yhteenliittymälle pitäisi tehdä. Jumalan Henki on antanut Raamatun tekstin syntyyn johtaneen kehityksen kulkea siten, että varhaisemman kertomuksen Herran sotajoukkoon viittaava puhuttelu säilyi, mutta on nykyisessä koko Raamatun kontekstissaan muuttunut viittaukseksi yhdessä Jumalassa olevaan kolminaisuuden salaisuuteen.

Miksi Herra hajotti ihmisten yhteisöllisyyden?

Herra päätti hajottaa ihmiskunnan sekoittamalla ihmisten kielet. Ihmiskunnan yksimielinen yhteenliittyminen ei tämän jälkeen enää onnistu, koska kielelliset ja kulttuuriset erot vaikeuttavat keskinäistä ymmärtämistä ja aiheuttavat epäsovua. Kyseinen ihmiskunnan ”hajottaminen yli kaiken maan” ei ole pelkästään kerran tapahtunut jumalallinen rangaistus, vaan vitsaus, joka jatkuu edelleen. Luther toteaa kommentaarissaan seuraavasti:

”Kielen samankaltaisuus on erittäin vahva side, joka sitoo yhteen ihmisten yhteisön ja yksimielisyyden. Tässä pitää paikkansa sananparsi: samankaltaiset liittyvät helposti keskenään yhteen. Saksalainen puhelee ja seurustelee mielellään samaan kansaan kuuluvan kanssa. Mutta jos puhutaan eri kieltä, ei kanssakäymisestä tule mitään, vaan syntyy jopa vieraantumista siitä kansasta, jonka kieltä ei ymmärretä.

Niinpä ranskalainen inhoaa ja halveksii saksalaisia, italialaiset puolestaan vihaavat ja halveksivat kaikkia muita kansoja.

Ilmenee siis seurauksena kielten hajottamisesta henkistä vieraantumista, tapojen muuttumista, ajatustavan ja ajattelun muuttumista, niin että sitä voisi ihan perustellusti sanoa kaikkien onnettomuuksien kasvuperäksi, sillä juuri se on antanut vauhtia valtiolliselle ja taloudelliselle sekaannukselle.”

Jumala itse on aiheuttanut ihmiskunnalle kyseisen onnettomuuden. Miksi?

Ehkä Raamattua aiemman Baabelin torni –kertomuksen mukaan Jumala ja hänen sotajoukkonsa olivat huolissaan yksimielisen ihmiskunnan kyvyistä, jotka kasvaessaan uhkaisivat taivaan valtaa.. Sama ajatus on ehkä kuultavissa syntiinlankeemuskertomuksen lopussa: ”Katso, ihminen on tullut sellaiseksi kuin joku meistä, niin että hän tietää hyvän ja pahan. Kun ei hän nyt vain ojentaisi kättänsä ja ottaisi myös elämän puusta ja söisi ja eläisi iankaikkisesti” (Gen 3:22)

Raamatussa kumpikaan em. jumalallisista pohdinnoista ei voi merkitä sitä, että ihminen saattaisi oikeasti uhata Herran kaikkivaltiuutta. Jumalan sanoissa on kyse pikemminkin rakastavasta huolesta hänen luomansa ihmiskunnan hyvinvoinnista. Jos ihmiskunta onnistuisi toteuttamaan ensimmäisen yhteisyrityksensä, se vahvistuisi jumalanvastaisessa itseriittoisuudessaan. Yhteiskunnallisen ja uskonnollisen vallan liiton alla tapahtuva ihmiskunnan yhdentyminen vieraannuttaisi sen lopullisesti aidosta jumalasuhteesta ja hyvästä ihmisyydestä. Jumala valitsi pienemmän pahan. Hän esti ja edelleen estää ihmiskunnan ykseyden ja alkukaupungin synnyn; siitä huolimatta, että estämisen hintana on ihmisten välisen harmonian entistä suurempi rikkoontuminen.

Kaupungin käsite Raamatussa – toisaalta suurin siunaus, toisaalta jumalanvastainen yritys

Baabelin torni –kertomuksen eräs tähtäyspiste on siis kaupungin ja yhteiskunnan käsitteet. Se kertoo, miksi maallinen yhteiskunta tai kaupunki ei koskaan toimi siten kuin sen pitäisi: Jumala itse on tietoisesti ja aktiivisesti estänyt sen. Syynä on kaupungin ideaan liittyvät vääristyneet uskonnolliset pyrkimykset, joiden onnistumista Jumala ei voi sietää eikä sallia. Niiden toteutuminen loukkaisi sekä Jumalan kunniaa (hän on ainoa Luoja ja Eläväksitekijä) että ihmisen hyvinvointia.

Kaupunki on Raamatussa ristiriitainen käsite. Toisaalta se on Raamatulle olennainen hyvän elämän lähde. Kaupungin vastakohtaksi asetetaan paimentolaisten ankea, kiertelevä elämä.

“He harhailivat erämaassa, autiossa, tietömässä maassa, löytämättä asuttua kaupunkia. ... Mutta hädässään he huusivat Herraa ja hän pelasti heidät heidän ahdistuksistaan. Ja hän ohjasi heidät oikealle tielle, niin että he pääsivät asuttuun kaupunkiin.” (Ps 107:4)

Jerusalem eli Siion on erityinen kaupunki, sillä siinä piti toteutua Baabelin alkukaupungin uskonnollinen idea oikealla tavalla; Jumalan, ei ihmisen aikaansaamana.

“Suuri on Herra, ylistäkää häntä! Hän asuu omassa kaupungissaan, pyhällä vuorellaan. Se kohoaa korkealle, se on koko maan ilo.” (Ps. 48:2-3).

Raamatun kertomuksen kehittyessä käy kuitenkin selväksi, että Jerusalemissa ei toteutunut kaupungin tarkoitus, ihmisten harmoninen yhteenliittyminen Jumalan kasvojen edessä. Syynä oli edelleen ihmisten synty, joka ilmeni yhteiskunnallisena vääryytenä ja sydänten luopumuksena Jumalasta. Myös Jerusalemissa Jumalaa käytettiin itsekorotukseen ja valtaeliitin aseman perusteluun tavalla, jota Baabelin torni -kertomus kritisoi.

Raamatun kertomuksen viimeisessä osassa kaupunki -teema palaa keskeiseksi ja liittää kertomuksen lopun sen alkuun. Ilmestyskirjassa myyttinen Babel (Ilm. 17, Ilm 13-14) saa saman roolin, joka sillä oli ollut 1 Mooseksen kirjan 11. luvussa. Se pyrkii jälleen ihmiskunnan yhdistäjäksi, ja tällä kertaa Jumala sallii sen onnistua. Baabelin hallinnassa maan kuninkailta tulee olemaan “yksi ja sama mieli”

Ja ne kymmenen sarvea, jotka näit, ovat kymmenen kuningasta, jotka eivät vielä ole saaneet kuninkuutta, mutta saavat valan niin kuin kuninkaat yhdeksi hetkeksi yhdessä pedon kanssa. Näillä on yksi ja sama mieli ja ne antavat voimansa ja valtansa pedolle. ... Sillä Jumala on pannut heidän sydämeensä, että he täyttävät hänen aivoituksensa yksimielisesti ja antavat kuninkuutensa pedolle, kunnes Jumalan sanat täyttyvät. (Ilm 17:12, 17)

Ja sille [pedolle] annettiin valta käydä sotaa pyhiä vastaan ja voittaa heidät, ja sen valtaan annettiin kaikki sukukunnat ja kansat ja kielet ja kansanheimot (Ilm 13:7)

Kaikki maan asukkaat kumartavat sen symbolia, “petoa” tai “pedon kuvaa” (Ilm 13:3, 14-17).

Viimeistään tässä vaiheessa koko ihmiskunnan yhdistävän poliittis-taloudellisen (ks. Ilm 18:9-19) vallan uskonnollinen, mutta Jumalan vastainen perusta tulee ilmeiseksi (Ilm 13:12-14; 6).

On huomionarvoista, että toisaalta myös Jumalan maailmanhistorialle aikoma lopullinen ja hyvä ratkaisu kuvataan Raamatun kertomuksessa kaupungiksi.

“Näin, kuinka pyhä kaupunki, uusi Jerusalem, laskeutui taivaasta Jumalan luota juhla-asuisena, niin kuin morsian, joka on kaunistettu sulhasta varten. Ja minä kuulin valtaistuimen luota voimakkaan äänen, joka sanoi: ‘Katso, Jumalan asuinsija ihmisten keskellä! Hän asuu heidän luonaan, ja heistä tulee hänen kansansa.’” (Ilm 21:2-3)

Jumala itse on se keskeinen “symboli” tai “nimi”, joka kokoaa ihmiset sellaiseksi harmoniseksi yhteisöksi, jota maan päälliset kaupungit tavoittelevat. (Ks. myös Ilm 3:17). Tämä ei tapahdu siten, että ihmiskunta pyrkii kulttuurisaavutuksillaan kohti korkeuksia, vaan päinvastoin, kaupunki laskeutuu alas taivaasta ihmisten luo.

Huomionarvoista on myös se, että vaikka “uusi Jerusalemi” yhdistää ihmiset yhdeksi, se ei kuitenkaan kumoa sitä Jumalan luomistyön rikkautta, joka ilmenee kansojen ja kulttuureiden moneutena:

“Kaikki kansojen kalleudet ja ihanuudet tuodaan sinne” (Ilm 21:26).

Noan poikien sukuluettelon (Gen 10) kuvaama kulttuurisen moninaisuuden siunaus jatkuu Uuden Jerusalemin yhtenäisessä kansassa.

Raamatussa on viittauksia siihen, että Jumalan ihmiskunnan päälle langettama vitsaus, kielten sekoitus ja siitä aiheutuva eripura, tulee lievenemään jo ennen loppuratkaisua. Lutherin kuvaus tästä on jälleen kaunis ja sattuva:

“Oli siis uuden liiton suuri lahja ja aivan erinomainen hyvä työ, että se liitti kaikkiin eri kansoihin kuuluvat ihmiset yhdeksi ainoaksi ruumiiksi yhden pään, Kristuksen yhteyteen. Kristushan kerää ja yhdistää evankeliumilla kaikki yhteen uskoon, vaikka samalla kielet jäävät voimaan. Hän tekee lopun näivetyksestä, ei vain yhdistämällä meidät kaikki kuolemansa kautta Jumalaan ja puhumalla meille uudella kielellä vaan luomalla ulkonaisestikin yksimielisyyttä, niin että niin sanoakseni eri laumat liittyvät yhden paimenen johdolla yhdeksi lammastarhaksi. ... Minä en ymmärrä italiankieltä eikä italialainen minua. Näin ollen vallitsee meidän välillämme tavallaan luonnon sanelema mahdollisuus vihaan ja vihollisuuteen. Mutta jos kumpikin ymmärrämme Kristusta, me syleilemme ja suutelemme toisiamme kuin saman ruumiin jäsenet. Mutta siellä missä Kristusta ei ole, vallitsee yhä vielä Baabelin rangaistus, kielten jakaantuminen, josta syntyy varma sydänten jakaantuminen, eikä se hämmennä ainoastaan yhteiskuntaan ja valtiota vaan myös uskoa ja Kirkkoa.” (Luther 2004, 112)

Kristuksen kirkko ylittää kansakuntien rajat. Aito kirkko ei voi hahmottaa olemassaoloaan, tehtäväänsä, itseymmärrystään tai edes strategiaansa jonkin tietyn kansakunnan, sen kielen tai sen poliittisen yhteiskunnan palvelemisen kautta. Suhtautuminen kansaan ja sen yhteiskunnalliseen hallintoon on aidolle kirkolle aina kaksitahoinen asia: Yhtäältä maallinen valtio ja yhteiskunta, sen kulttuuri ja poliittisen esivallan siinä ylläpitämä järjestys ovat hyviä, Jumalan tahtomia asioita. Samoin kaupunki.

Kirkko rukoilee niiden puolesta ja se voi tukeutua niihin suorittaessaan maailmassa Kristuksen sille antamaa tehtävää. Toisaalta Raamatun sellaiset kohdat, kuten Baabelin torni -kertomus, osoittavat että kaikilla maallisen vallan yrityksillä “rakentaa kaupunki” eli harmoninen ihmisten yhteisö, on myös epäilyttäviä vivahteita. Ne pyrkivät inhimilliseen hyvään sekulaareilla eli pelkästään tämänpuoleisilla kysymyksenasetteluilla ja vastauksilla: työ, ruoka, koulutus, asunto, terveydenhoito, laki ja järjestys, taloudellisen yrittämisen vapaus, harrastukset, taide sekä sopiva sekoitus yhteisöllisyyttä ja vapautta - siinäpä yhteiskunnan jäsenille pääsy ihmisten yhdessä luomaan sekulaariin “taivaaseen”.

Näin länsimainen yhteiskunta on luonut vaikutelman, jonka mukaan Raamatun kuvaama taivaan Jumala ja hänen valmistamansa pelastus eivät ole oikeasti totta; ainakaan ne eivät ole tarpeellisia hyvän ihmiselämän toteutumisen kannalta. Pyrkimys on sama kuin se, mihin ihmisten ensimmäinen poliittis-uskonnollinen yhteisyritys pyrki: "Rakentakaamme itsellemme kaupunki ja torni, joka ulottuu taivaaseen asti".

Siksi kirkon on myös oikeudenmukaisesti hallitussa yhteiskunnassa säilytettävä taju siitä, että se on identiteetiltään vastakulttuuri suhteessaan yhteiskuntaan ja sen käsitykseen inhimillisestä hyvästä.

Toisaalta kirkko ei kuitenkaan ole yhteiskunnalle pelkästään vastakulttuuri. Kaikissa kansoissa ja niiden kulttuureissa on synnistä ja jumalanvastaisuudesta huolimatta säilynyt Jumalan antamaa luomishyvyyttä, joka ihanuudessaan, kekseliäisyydessään ja ylenpalttisessa moninaisuudessaan kelpaa jopa lopulliseen Kaupunkiin sitä kaunistamaan (Ilm 21:26; 1 Moos 11:3, 1 Moos 10).

Raamatun kertomuksen antama kuvaus ihmiskunnan yleisestä tilasta päättyy hyvin synkästi Tähän asti 1 Moos on ollut hyvin synkkää luettavaa. Sen teemana on ollut synnin vallan asteittainen kasvu maailmassa. Jumalan hyvä maailma meni heti alussa pilalle ihmisen tietoisien väärän valinnan takia. Siitä lähtien pelko ja syyllisyys on leimannut ihmisten jumalasuhdetta. Sitten seurasi pian ensimmäinen veljenmurha. Väkivalta ja ilkeät ajatukset levisivät niin laajalle, että Jumala päätti tuhota ihmiset vedenpaisumuksella. Siitäkin selvittiin, mutta Nooan jälkeläiset eivät olleet sen parempia kuin entisetkään ihmiset. Sydämen perimmäisenä ajatuksena oli edelleen jumalanvastainen itsekorotus. Seurauksena oli, että vihastunut Jumala hajoitti ihmiset eri kansoina ympäri maailman.

Mikä nyt neuvoksi? Aina edellä on kerrottu, kuinka Jumalan kärsivällinen armo lopulta kuitenkin kantaa ihmisiä kaiken synnin ja Jumalan rangaistuksen ylitse. Syntiin langenneille Adamille ja Eevalle Jumala lupaa Vapahtajan, joka tulisi kerran korjaamaan heidän tekonsa aiheuttaman tuhon ja "murskaamaan käärmeen pään". Veljensä murhaneelle Kainille Jumala lupaa suojeluksensa, vaikka karkottaakin hänet kasvojensa edestä. Vedenpaisumuskertomuksen jälkeen kerrotaan, kuinka Jumala tahtoo ihmiskunnan elämän jatkuvan. Vaikka häntä kiusaa se, että "ihmisen ajatukset ja teot ovat pahat nuoruudesta saakka", hän siunaa ihmiset ja käskee heitä lisääntymään ja täyttämään maan.

Mutta tämän viimeisen Jumalan rangaistuksen eli Baabelin kieltensekoituksen jälkeen ei sanallakaan mainita mitään lohdutusta.

"Ja niin Herra hajotti heidät sieltä kaikkialle maailmaan ja he lakkasivat rakentamasta kaupunkia. Kaupunki sai nimekseen Babylon, sillä siellä Herra sekoitti ihmisten kielen ja sieltä hän hajotti heidät kaikkialle maailmaan (1 Moos 11:9)

Ja kuitenkin tämä on Vanhan testamentin ensimmäisen osan, ihmisen uskonnollisen esihistorian, loppu. Kaikki päättyy kuin vailla toivoa. Vihastunut Jumala on hajottanut ihmiset ympäri maailmaa toisilleen vihamielisiksi kansoiksi. Maailman ja ihmiskunnan luonnetta selvittelevä jakso päättyy rangaistukseen ja Jumalan vaitioloon. Onko hän siis lopullisesti kyllästynyt tähän maailmaan?

Olemme tässä Baabelin torni-kertomuksen lopussa Vanhan testamentin ehkä tärkeimmässä

paikassa. Ihmiskunnan omien kykyjen kannalta se on täydellisen vararikon paikka, pimeyden, epätoivon, syyllisyyden ja helvetin kohta, jossa ei näy mitään hyvää, vaan ainoastaan synnin ja eripurin lisääntyvä valta ja vihastunut Jumala.

Mutta Jumala on yllättävä. Hän vaikenä ja näytti siltä, että hän oli unohtanut ihmiskunnan, kunkin kansakunnan sen omaan syntiin ja väkivaltaisuuheen. Mutta tosiasiassa hän valmisteli ihmisten pelastusta. Kun ihmiskunta oli epätoivonsa syvimmässä kuilussa, niin silloin vaikenä Jumala valmistelikin sitä, että nyt vasta se pelastus alkaa todenteolla tapahtua. Ja se pelastus lähti kehittymään sellaiselta suunnalta ja niin pienenä, ettei sitä kukaan pystynyt arvaamaan. Ensi kerralla kuulemme, millaisen uuden käänteen ihmiskunnan ja Jumalan suhteiden kehittyminen saa Raamatossa Baabelin torni-tapahtumien jälkeen.